

PRACE ORYGINALNE • ORIGINAL PAPERS

Wybrane czynniki wpływające na wykonywanie szczepień zalecanych u dzieci

Chosen factors influencing recommended vaccinations for children

GRAŻYNA CEPUCH^{1, A, C, D, F}, BEATA ZYCH^{1, C, D, F}, ANNA WYŻGA^{2, B, D, E}, KATARZYNA WOJTAS^{1, A, D}¹ Wydział Nauk o Zdrowiu Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie² Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Krakowie**A** – przygotowanie projektu badania, **B** – zbieranie danych, **C** – analiza statystyczna, **D** – interpretacja danych, **E** – przygotowanie maszynopisu, **F** – opracowanie piśmiennictwa, **G** – pozyskanie funduszy

Streszczenie **Wstęp.** Rozwój wakcynologii daje możliwości podania dzieciom szczepień zalecanych. Nie są one obowiązkowe i budzą wśród rodziców wiele emocji. Wiedza przekazywana przez personel medyczny może pomóc w podjęciu decyzji o szczepieniu dzieci.

Cel pracy. Ocena czynników mogących mieć wpływ na decyzję rodziców o podaniu szczepień zalecanych własnym dzieciom.

Materiał i metody. Badaniem objęto 100 osób, które są rodzicami przynajmniej jednego dziecka w wieku od 1. do 5. roku życia. W badaniu wykorzystano autorski kwestionariusz ankiety.

Wyniki. Sytuacja ekonomiczna rodziny wpływa na podejmowanie decyzji o szczepieniu dziecka. Informacje udzielane przez personel medyczny mogą wpływać na zaszczepienie dzieci. Nie wykazano wpływu ruchów antyszczepionkowych na podejmowanie decyzji o szczepieniu. Rodzice, którzy zaszczepili swoje dzieci, mieli większą wiedzę na temat szczepień, niż rodzice, którzy dzieci nie zaszczepili.

Wnioski. Wiedza rodziców na temat celowości szczepienia dzieci szczepionkami zalecanymi i niska cena szczepionki może stanowić czynnik determinujący w profilaktyce chorób.

Słowa kluczowe: szczepienie zalecane, dzieci, czynniki decydujące o szczepieniu.

Summary **Background.** The progress of vaccinology makes it possible to administer recommended vaccines. Because they are not compulsory they arise many contradictory emotions in parents. Medical personnel can help parents make decisions about recommended vaccines.

Objectives. Evaluation of factors that may affect the parents' decision about recommended vaccinations in their children.

Material and methods. The study covered 100 people who were parents of at least one child aged between 1 and 5. The study was carried out by means of a diagnostic survey. An authorized questionnaire was used as a study tool to assess the parents' attitude.

Results. The economic situation of the family has a significant impact on decision-making about the child's vaccination. The information provided by medical personnel may affect immunization of children. There was no effect of anti-vaccination movements on making decisions about vaccination of children. Parents who let their children vaccinate had greater knowledge of vaccination than parents of children who were not vaccinated.

Conclusions. Reliable parents' knowledge of the advisability of vaccination of children with recommended vaccines can be a determining factor in the prevention of diseases.

Key words: recommended vaccination, children, determinants of vaccination.

Wstęp

Rozwój badań nad szczepionkami, opracowywanie nowych i doskonalenie już istniejących preparatów szczepionkowych daje możliwości zapobiegania wielu chorobom zakaźnym. Rodzice mają możliwość podania szczepionek także tych zalecanych, a nieuwzględnionych w kalendarzu szczepień obowiązkowych [1]. Możliwości wykonania szczepień obowiązkowych, jak i zalecanych coraz częściej powodują dyskusje wśród społeczeństwa, a często też ostry sprzeciw osób tworzących ruchy przeciwne sztucznemu uodparnianiu dzieci [2]. Istotną rolę dla poprawy stanu wyszczepienia społeczeństwa, a tym samym zapobiegania groźnym epidemiom, wydaje się mieć wiedza i postawa rodziców wobec szczepień ochronnych.

Cel pracy

Celem prowadzonych badań była ocena wybranych czynników (płeć, sytuacja ekonomiczna, poziom wiedzy

o szczepieniach, zadowolenie z informacji od personelu medycznego, wiedza o ruchach antyszczepionkowych) mogących mieć wpływ na decyzję rodziców o wykonaniu szczepień zalecanych.

Materiał i metody

Badania przeprowadzono wśród 100 rodziców dzieci w wieku od 1 do 5 lat, mieszkańców nowego krakowskiego osiedla. Przeważały kobiety 66% ($n = 66$). Większość osób 56% ($n = 56$) była w wieku 31–40 lat. W sondażu diagnostycznym wykorzystano autorski kwestionariusz ankiety. W weryfikacji istotności wykorzystano test niezależności χ^2 i przyjęto poziom istotności $p = 0,05$.

Wyniki

Rodzice 99% ($n = 99$) mają wiedzę o możliwości szczepienia dziecka szczepionkami zalecanymi. Płeć respondentów nie miała znaczącego wpływu na poziom wiedzy na

temat szczepień, chorób i powikłań chorobowych w przypadku niezaszczepienia dziecka ($\chi^2 = 6,79$; $df = 4$; $p = 0,14$).

Sytuację materialną jako dobrą określiło 55% ($n = 55$) badanych, 37% ($n = 37$) – jako średnio dobrą, za bardzo dobrą uznało ją 5% ($n = 5$), złą zaznaczyło 2% ($n = 2$), a bardzo złą 1% ($n = 1$). Wykazano istotnie statystyczny wpływ między sytuacją materialną rodziny a decyzją o podaniu dziecku szczepień zalecanych ($\chi^2 = 10,91$; $df = 4$; $p = 0,02$).

Poziom wiedzy dotyczący szczepień nie był wysoki. Największy odsetek 72,73% ($n = 44$) dzieci, którym podano szczepionki zalecane, był wśród rodziców mających największą wiedzę na temat przebiegu i możliwych powikłań związanych z ewentualnym zachorowaniem dziecka. Jednakże poziom wiedzy respondentów na temat powikłań chorobowych nie wykazuje istotnego wpływu na decyzję o podaniu dziecku szczepionki zalecanej ($\chi^2 = 3,57$; $df = 3$; $p = 0,31$).

Informacje na temat szczepień przekazane rodzicom przez personel medyczny (lekarz, pielęgniarka) 64% ($n = 64$) badanych uznało za wystarczające, a 36% ($n = 36$) za niewystarczające. Wykazano istotną statystycznie zależność między stopniem satysfakcji z informacji udzielanych przez personel medyczny na temat szczepień a szczepieniem dzieci ($\chi^2 = 16,673$; $df = 5$; $p = 0,0052$).

Zdecydowana większość respondentów 86% ($n = 86$) zetknęła się z ideologią głoszoną przez ruchy społeczne przeciwne szczepieniom ochronnym. Własnego zdania na temat ich działalności nie miało 50% ($n = 50$) respondentów, a 31% ($n = 31$) zdecydowanie się nie zgadza z ich działalnością, nie słyszało o tej ideologii 14% ($n = 14$) rodziców, a 5% ($n = 5$) badanych zetknęło się z ruchami przeciwników szczepień i w pełni je popiera. Nie zaobserwowano istotnego wpływu ruchów antyszczepionkowych na podanie dziecku szczepionek zalecanych ($\chi^2 = 9,028$; $df = 3$; $p = 0,0289$).

Piśmiennictwo

1. Bernatowska E, Grzesiowski P, red. *Szczepienia ochronne obowiązkowe i zalecane od A do Z*. Warszawa: Wydawnictwo Lekarskie PZWL; 2012.
2. Kuchar E, Szenborn L. Postawy antyszczepionkowe i możliwość polemiki. *Wakcynologia* 2010; 5: 43–46.
3. Jackowska T, Kłyszewska M. Realizacja szczepień zalecanych u dzieci i ocena świadomości ich rodziców. *Pediatr Pol* 2010; 85(3): 201–205.
4. Wróblewska I, Baran A, Sochocka L, i wsp. Analiza świadomości prozdrowotnej rodziców dzieci i młodzieży objętych Programem Szczepień Ochronnych. *Fam Med Prim Car Rev* 2011; 13(3): 530–535.
5. Pokorna-Kałwak D, Gwiazda E, Muszyńska A, i wsp. Wyszczepialność szczepionkami zalecanymi w praktyce lekarza rodzinnego wśród dzieci w wieku 2–5 lat. *Fam Med Prim Car Rev* 2009; 11(3): 461–463.
6. Kochman D, Rudzińska T. Znaczenie edukacji rodziców w kontekście szczepień obowiązkowych i zalecanych u dzieci w wieku 0–2 lat. *Prob Pielęg* 2008; 16(1, 2): 163–172.

Adres do korespondencji:

Dr n. med. Grażyna Cepuch
Wydział Nauk o Zdrowiu CM UJ
ul. Kopernika 25
30-501 Kraków
Tel.: 600 132-585
E-mail: grazyna.cepuch@uj.edu.pl

Praca wpłynęła do Redakcji: 17.02.2014 r.

Po recenzji: 4.04.2014 r.

Zaakceptowano do druku: 15.04.2014 r.

Dyskusja

Z badań własnych wynika, że rodzice wiedzą o możliwości wykonania szczepień zalecanych u dzieci, podobnie zresztą jak to przedstawiono u innych autorów [3]. Jednak poziom wiedzy na temat samych szczepień oraz powikłań związanych z zachorowaniem dziecka nie jest wysoki. Im wyższy poziom wiedzy prezentowali rodzice, tym więcej ich dzieci było zaszczepionych dodatkowo. Głównym źródłem wiedzy dla rodziców na temat szczepień jest personel medyczny, podobnie, jak u Wróblewskiej [4].

Status materialny rodziny można uznać za czynnik mający wpływ na decyzję o szczepieniu dziecka. Podobne wnioski prezentują inni badacze [5]. W badaniach własnych wśród rodziców, którzy zaszczepili swoje dzieci, wskazano, że zakup szczepionek był obciążeniem budżetu zwłaszcza dla uboższych rodzin. Również Wróblewska [4] podkreśla problem wysokiej ceny szczepionek w swoich wynikach badań.

Wśród rodziców biorących udział w badaniach własnych, którzy deklarują poparcie dla przeciwników szczepień, ponad połowa podała jednak swoim dzieciom szczepienia zalecane. Nie należy jednak nie doceniać znaczenia coraz mocniej działających ruchów antyszczepionkowych [2, 6].

Wnioski

1. Rzetelna wiedza rodziców na temat celowości szczepienia dzieci szczepionkami zalecanymi może stanowić czynnik determinujący w profilaktyce chorób.
2. Propagowanie wśród rodziców bezpłatnych akcji szczepionkowych zwiększy liczbę dzieci zaszczepionych szczepionkami zalecanymi.